

tekdamo pavaduoti Respublikos Prezidentą.

Kaip politikas, vienas iš Lietuvos krikščionių demokratų partijos vadovų J. Staugaitis siekė nustatyti valstybės ir Bažnyčios santykius. Išsilaisvinus iš Rusijos okupacijos tai buvo visai nauja politikos sritis. Jis pats keletą kartų Vatikane prašė pripažinti Lietuvą nepriklausoma valstybe ir taip pralaužė pirmuosius ledus diplomatinei atstovybei.

Beveik kartu su politiko karjera J. Staugaitis pradėjo kopti ir bažnytinės karjeros laiptais: 1922 m. buvo pakeltas Seinų kapitulos kanauninku, 1924 m. jam suteiktas prelado vardas, 1926 m. buvo paskirtas Telšių vyskupu. Jis dar tais pačiais metais įkūrė Telšių kunigų seminariją, pasirūpino, kad jai būtų pastatyti 3 aukštų rūmai, juose įrengta biblioteka, fizikos kabinetas. Žemaitijoje jis steigė naujas parapijas, skatino diecezijos kunigus plėsti savo akiratį, suorganizavo tris Eucharistinius kongresus. Neatsiribojo vyskupas ir nuo politinio gyvenimo: aktyviai gynė katalikų organizacijų ir krikščionių demokratų veiklos ir žodžio laisvę tuo laikotarpiu, kai parlamentas buvo paleistas. Valdžią paėmus tautininkams, ryžtinga J. Staugaičio pozicija tapo tvirta atrama katalikų veikėjams.

Jo rūpesčiu 1925 m. buvo įkurtas iki 1940 m. leistas katalikų savaitraštis „Žemaičių bičiulis“. 1934–1935 m. J. Staugaitis parašė ir J. Gintauto slapyvardžiu išleido trijų tomų apysaką „Tiesiu keliu: apysaka iš mūsų atgimimo laikų“.

„Dieve, neapleisk Lietuvos“ – tai buvo paskutiniai Telšių vyskupo, Vasario 16-osios Akto signataro J. Staugaičio žodžiai. Pasak istorikės R. Laukaitytės, joks kitas Lietuvos dvasininkas nepasiekė tokių politinės ir kartu bažnytinės valdžios aukštumų, kaip J. Staugaitis. Telšių vyskupiją jis valdė 17 metų.

Vyskupas mirė 1943 m. liepos 8 d. Telšiuose. Palaidotas Telšių Šv. Antano Paduviečio katedros Vyskupų kriptoje.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. A. Banevičius, *111 Lietuvos valstybės 1918–1940 m. politikos veikėjų*, Vilnius, 1991.
2. *Lietuvių enciklopedija*, t. 28, Bostonas, 1963.
3. Just. Staugaitis, *Mano atsiminimai*, Vilnius, 1995.
4. J. Gintautas (Justinas Staugaitis), *Tiesiu keliu: apysaka iš mūsų atgimimo laikų*, t. 1–3, Kaunas, 1934–1935.

Vincentas Borisevičius

Vyskupas Vincentas Borisevičius Telšių katedroje. Fotografą nežinomas. Nuotrauka iš Žemaičių muziejaus „Alka“ rinkinių

Vincentas Borisevičius (1887–1946) – antrasis Telšių vyskupijos vyskupas, spaudos bendradarbis, labdarys, garsėjęs savo išskirtiniu rūpinimusi gyvenimo nuskriaustais, nelaimių ištiktai žmonėmis.

Gimė 1887 m. lapkričio 23 d. Bebrininkų kaime (Paežerių vlsč., Vilkaviškio apskr.). Jo tėvai – 40 ha ūkyje šeimininkavę, 9 vaikus (keturis sūnus ir penkias dukteris) išauginę pamaldūs katalikai Augustinas ir Marija Rugieniūtė Borisevičiai. Jie svajojo, kad bent vienas jų vaikas taptų kunigu, tad, kiek išgalėdami juos leido į mokslus. Vincentas (1887–1946) kartu su jaunesniu broliu Kazimieru baigė Šunskų pradžios mokyklą, išvyko gilinti žinių į Sankt Peterburgą, kur veikė vienintelė katalikiška berniukų gimnazija visoje carinėje Rusijoje. Ten, Šv. Kotrynos gimnazijoje, broliai baigė šešias klases, o vėliau, 1903–1909 m., mokėsi Seinų kunigų seminarijoje. Vincentas norėjo ir toliau tęsti mokslus, tad, gavęs siuntimą, išvyko studijuoti į Šveicarijos

(Nukelta į 38 p.)

1911 m. Seinuose veikusioje Laukaičio, Dvaranausko, Narjausko ir bendrovės spaustuvėje išleistas Vincento Borisevičiaus knygutės „Jėzus Kristus – Dievas“, kurią jis pasirašė V. Pažvirgždžio slapyvardžiu, viršelis. Knygutė saugoma Alytaus kraštotyros muziejuje

Fribūro, kur jam buvo suteiktas licenciatas laipsnis. V. Borisevičius į kunigus buvo iššventintas 1910 m. gegužės 29 d. Austrijos mieste Feldkirche. Šventimus suteikė Brikseno vyskupo pagalbininkas dr. Franz Egger. Po to Vincentas grįžo į Lietuvą ir buvo paskirtas eiti Kalvarijos parapijos vikaro pareigas.

Vincento brolis Kazimieras (jis taip pat baigė Seinų kunigų seminariją), į kunigus iššventintas Varšuvoje, aktyviai dalyvavo politiniame gyvenime.

Pirmojo pasaulinio karo metais V. Borisevičius buvo priverstas pasitraukti į Rusiją. Ten jis kartu su kitais pabėgėliais lietuviais dvasininkais dirbo pastoracinį darbą. 1918 m., kai grįžo į Lietuvą, jį paskyrė Marijampolės gimnazijos kapelionu. 1922–1926 m. profesoriavo Seinų kunigų seminarijoje, kurioje dėstė moralinę ir pastoralinę teologiją.

1926 m. įsteigus Telšių vyskupiją, V. Borisevičiui pavedė eiti kurijos kanclerio pareigas, o įsteigus Telšių kunigų seminariją, 1927 m. jam buvo patikėtos šios seminarijos rektoriaus pareigos. Čia jis profesoriavo ir rektoriavo 1927–1940 metais.

1928 m. vasario 16 d. popiežius Pijus XI Vincentui Borisevičiui suteikė prelado titulą.

Už dorą gyvenimą ir atsidavimą Bažnyčiai, paprastų žmonių reikalams, daugelio tikinčiųjų jis būdavo vadinamas šventuoju.

1940 m. vasario 3 d. popiežiaus Pijaus XII dekretu V. Borisevičius buvo nominuotas tituliniu Lizijos vyskupu ir paskirtas Telšių vyskupo pagalbininku. 1940 m. kovo 10 d. Telšių katedroje konsekruotas vyskupu (konsekravo Telšių vyskupas Justinas Stau-

gaitis, Panevėžio vyskupas Kazimieras Paltarokas ir Kaišiadorių vyskupas Juozapas Kukta).

Telšių vyskupijos vyskupo augziliaro pareigas ėjo 1940–1944 metais. Mirus vyskupui Justinui Staugaičiui, V. Borisevičius 1944 m. sausio 21 d. popiežiaus Pijaus XII buvo paskirtas Telšių vyskupijos vyskupu ordinaru. Jo ingresas įvyko tą pačią metų kovo 4 dieną. Telšių vyskupijos vyskupo ordinaro pareigas ėjo 1944–1946 metais.

Mokėjo lotynų, lenkų, rusų ir vokiečių kalbas. Gyvendamas Lietuvoje aktyviai dalyvavo Lietuvių katalikų mokslo akademijos veikloje. Bendradarbiavo katalikiškoje spaudoje – dažniausiai savo straipsnius skelbdavo „Ateityje“, „Tiesos kelyje“, „Žemaičių prieteliuje“.

Antrojo pasaulinio karo metais pasisakė prieš genocidą, žydų persekiojimą. V. Borisevičius yra rašęs, kad kartu su kitais Lietuvos vyskupais įteikė vokiečių valdžiai protesto memorandumą dėl žydų žudynių. Kai sovietai okupavo Lietuvą, jis pasisakė prieš Bažnyčios persekiojimą. 1945 m. pabaigoje ir 1946 m. pradžioje slapstėsi nuo valdžios persekiojimo – gyveno Ilguvoje (Šakių r.) pas kunigą Klemensą Rusecką.

1946 m. grįžo į Telšius ir čia tais pačiais metais buvo apkaltintas „antitarybine veikla“, suimtas, uždarytas į kalėjimą ir ten kankintas bei nuteistas mirti. 1946 m. lapkričio 18 d. sušaudytas ir užkastas Tuskulėnuose (Vilniuje). Jo seseriai buvo pranešta, kad brolis mirė 1946 m. spalio 12 dieną.

1989 m. lapkričio 10 d., praėjus šiek tiek daugiau negu 40 metų po vyskupo nužudymo, Lietuvos TSR Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų kolegija Karo tribunolo nuosprendį panaikino, nurodydama, kad nėra nusikaltimo sudėties.

Vyskupo palaikai 1999 m. rugsėjo mėnesį rasti Tuskulėnuose (Vilnius). Tų pačių metų rugsėjo 27 d. jie perlaidoti Telšių katedros Vyskupų kriptoje.

1991 m. pradėta V. Borisevičiaus kandidato į palaimintuosius beatifikacijos byla. 2018 m. užbaigtas vyskupijos bylos etapas ir surinkta medžiaga perduota į Šventųjų skelbimo kongregaciją.

Rengiant tekstą panaudota Kazio Misiaus informacija, paskelbta Žemaičių muziejaus „Alka“ spaudai parengtoje knygoje „TELŠIŲ VYSKUPIJA. Skiriama Žemaičių vyskupijos įsteigimo 600 metų jubiliejui ir Telšių vyskupijos 90-mečiui“ (Klaipėda, 2016, p. 78–79)